

1867, drž. zak. št. 142, ako se otroka sili k verskim vajam ljudske šole. II. Pač pa se posega v očetovo pravico do svobode vere in vesti, ako se ga sili, da svojega otroka mora k verskim vajam pošiljati. — Popolnoma enako pritožbo iz istega upravnega območja je rešilo državno sodišče dne 14. aprila 1915, št. 142, in izreklo glede šoloobveznega otroka kakor prej pod I., a glede očetove pravice je izpremenilo svoje stališče in odločilo, da se ne posega v očetovo pravico do svobode vere in vesti, ako se ga sili, da svojega šoloobveznega otroka pusti k verskim vajam njegove konfesije.

Prejšnje svoje stališče je sodišče utemeljilo tako: Res je sicer, da se od očeta-pritožnika osebno ne zahteva cerkvenega dejanja. Pač pa se krši njegova svoboda s tem, da se ga hoče z denarnimi ali zapornimi kaznimi siliti, naj svojo hčer pošilja k verskim vajam, ki so proti njegovemu osebnemu prepričanju. Po §-u 5. drž. šolskega zakona so verske vaje pač vzgojevalno sredstvo, ne pa del verskega pouka, in zlasti § 63. šolskega in učnega reda, drž. zak. št. 159 ex 1905, razlikuje med dotičnimi obveznostmi otroka in med obveznostmi staršev. Otrokom je namreč naloženo, da šolo redno obiskujejo in se udeležujejo naznanjenih verskih vaj, staršem pa le, da otroke silijo k rednemu šolskemu pouku, in ne tudi, da jih morajo k verskim vajam. Obč. drž. zakonik (§§ 78. in 270.) kaže pota, kako se rešijo navzkrižja, ki se podajajo med pravicami in dolžnostmi varovanca ter med pravicami in dolžnostmi imetnika očetovske oblasti. Toda ne bi bilo dopustno, prisiliti očeta k inguenci v stvari, ki nasprotuje njegovim verskim nazorom in ki bi se mu njena izvršitev ne mogla niti zaupati, še manj pa naložiti s silo.

Tri mesece kasneje pa je sodišče utemeljevalo nasprotni izrek s tema stavkoma: Ako se pritožnik čuti prikrajšanega z izpodbijanimi odredbami šolskih oblastev, in sicer v svoji ustavno zajamčeni pravici do svobode vere in vesti ter v pravici, da ga ni moči siliti k nobenemu cerkvenemu dejanju in k udeležbi pri cerkveni slovesnosti, je treba omeniti, kar se tiče poslednje pravice, da pač njega samega odredbe ne silijo k takemu dejanju ali k udeležbi. Prav tako pa odredbe tudi ne kršijo njegove pravice do svobode vere in vesti, ko se z njimi le temeljem veljavnih zakonov (II. odd. dež. zakona za Češko od 19. februarja 1870, dež. zak. št. 22, v zvezi s § 20. drž. šol. zakona) sili, da pošilja svojega šoloobveznega sina k verskim vajam njegove konfesije.

Književnost.

»Zvonček« prijavlja v 1. številki XVII. letnika to lepo in bogato vsebino: 1. Davorinovi: Majka toži... (Pesem). 2. Cvetinomiški: Kostanj. 3. Leon Poljak: Ob oknu pozimi. (Pesem s podobo). 4. F. Palnak: Ena iz vojne. 5. P. Strmšek: Kako se je Franceljček učil slušati. 6. Tonček: Tonček vsem »Zvončkarjem!« (Pesem s sliko). 7. Stric Pavel: Z delom se učimo! 8. Joža Poljanček: Pričakovanje. 9. Fr. Šavnov: Na morju. (Risba). 10. Fedor: Na ribjem lovu. 11. Davorinovi: Gorica. (Pesem). 12. Fran Rojec: Tončkove sanje in Miklavžev večer. (Mladinska dvodejanka za manjše odre). 13. Usmiljena Malika. (Slika). 14. Pouk in zabava. Zastavica v podobah (Fr. Rojec). — Mladost (Davorinovi). — Cesarju svojemu Slovenija (Jos. Stritar). — Na Silvestrov večer (Jos. Stritar). — Modra razsodba. — Star papir — kurivo. — Petsto dni vojne. — Jubilej dopisnice. — Kako daleč se sliši gromenje topov. — Po nesreči ustrelil brata. — Na Silvestrov večer 1877 (Jos. Stritar). — Kotiček gospoda Doropoljskega. 15. V sedemnajsto leto! — Pridobivajte »Zvončku« novih naročnikov, da bo mogel čim uspešneje vršiti plemenito svojo nalogo!

Slovenska šolska Matica. Delo poverjenikov gre počasi izpod rok. Dozdaj se jih je odzvalo samo 20 in sicer s Kranjskega 4, s Štajerskega 14, iz Istre 1, iz Trsta 1, z Goriškega pa še nihče. Res je, da so postale vsled vojne tudi za S. Š. M. razmere neugodne, a nekoliko več bi se pa pri dobri volji in stanovski vednosti že lahko storilo. Kjer je poverjenik mobiliziran, naj prevzame predsednik okrajnega učiteljskega društva ta častni posel, ali pa naj izroči to delo komurkoli v okraju. Ker je veliko učiteljev mobiliziranih, naj stopijo v teh težkih časih naše kolegije na plan ter naj prevzamejo agitacijo za S. Š. M. in začno nabirati naročnine. Kjer pa le ni dobiti marljivega poverjenika ali poverjenice, pa pošlje lahko vsak članarino (4 K) naravnost na naslov Slovenske šolske Matice v Ljubljano. Torej le hitro na delo!

»Zadruga«, last in glasilo »Zadružne Zveze« v Celju, je začela z Novim letom izhajati vsakega 1. in 15. v mesecu kot list za združništvo in kmetijstvo. — Zdi se nam potrebno in umestno, da uvedemo ta izvrstno urejevani strokovni časnik v krog svojih tovarišev-zadružnikov, in sicer storimo to najlažje z besedami, ki jih »Zadruga« sama piše ob svojem vstopu v 24. letnik: »Ko se je ustanovil pred 23. leti naš list, si je postavil za svoje delovanje isto lepo načelo: na podlagi varčnosti, vzajemne pomoči, delavnosti in treznosti privedi slovenski narod, osobito naše kmetiško ljudstvo do boljše bodočnosti. — To naše delovanje je imelo dosežaj, hvala Bogu, lep uspeh. A kakor obsega naša zadružna organizacija dejansko že najširše vrste naroda, tako naj gre vbodoče tudi naš list »Zadruga« do vsakega zadružnika, do vsakega slovenskega kmetovalca, obrtnika in delavca; naj mu živo dopoveduje, da hočemo vsakemu članu naroda pomoči do gospodarske samostojnosti. Mi zbiramo prihranke gospodarsko močnejših, da pomagamo s cenim posojilom gospodarsko slabejšim, ki se hočejo tudi dvigniti in si pomagati do trdnega obstoja. — Mi hočemo, da se naše kmetiško ljudstvo na podlagi vzajemnosti združi do gospodarske sile, ki ga bo čuvala pred odvisnostjo od velekapitala. Mi hočemo doseči s skupnim nakupom gospodarskih potrebščin, s skupno prodajo naših pridelkov, da se ne bo na stroške kmetovalca redila ne-reelna medtrgovina. Mi hočemo, da bo naša zemlja rodila čim več, in v to svrhu učimo kmetovalca novih načinov kmetiškega gospodarstva, da bo lahko z gospodarskim uspehom tekmoval z drugimi naprednejšimi narodi. — Vse to so cilji zadružništva, in spoznati jih mora ves narod. Oznanujemo jih na poučnih zborih, piše se o njih v časopisju, a treba je, da se bavi z njimi razširjen poljuden list, kakor hočemo imeti vbodoče »Zadruge«. Da ta namen dosežemo, prosimo danes še ponovno pomoči vse naše zadružnike, ki so dobre volje. — V viharjih časih živimo, stara naša Evropa dobiva novo podobo, s potoki krvi se ustvarja celim narodom nova bodočnost. A že se kažejo obrisi nalog, ki nas čakajo v miru, in ena glavnih bo skrb za ohranjanje naše zemlje v rokah delavnega, varčnega in pridnega kmetiškega ljudstva. Še nikoli se menda ni tako jasno pokazalo, da je zemlja istinito krušna mati narodov. Vojna burja uniči mesta in vasi, poruši tvornice, uniči obrt in trgovino — enega pa uničiti ne more: to je zemlja. — Znova zazelene ravnice in pridna roka kmetova obseje zemljo, ki rodi nov kruh in daje novo življenje. Zemlja je življenje naroda, in narod brez svoje zemlje nima bodočnosti. To imejmo pred očmi v časih, ko bo vrednost zemlje rasla kakor še nikoli!« — To so res lepe in resnične besede! — Tovarišem, ki se zanimajo za zadružništvo ali pa že uspešno delujejo v njem, list kar najtopleje priporočamo! Na leto stane 3 K.

Srednješolske vesti.

C. kr. državna gimnazija v Trstu. Prizadet oče piše v imenu več drugih v »Edinosti« to-le: »Na c. kr. državni gimnaziji so uvedli letos dopoldanski in popoldanski dnevni pouk. Ta nova odredba zadeva posebno hudo naše okoličanske učence, zakaj obutev je draga, prehrana je težavna in redne tramvajске vožnje ni. Ako traja dopoldanski pouk do ene ure, popoldanski pa se začne že ob treh, mora ob takih dnevih večina teh siromakov ostati v mestu, kjer prezeba in stradajo. Obračamo se torej do kompetentnih oblasti s prošnjo, naj se usmilijo teh trpinov ter zopet uvedejo nepretrgani dnevni pouk.«

Centralno deško semenišče z lastno gimnazijo ustanove v Zagrebu. Tako so sklenili hrvatski škofje na svoji zadnji konferenci.

Tretjič odlikovan. Te dni je bil tekom te svetovne vojne tretjič odlikovan c. in kr. nadporočnik dr. Fran Rostohar, gimnazijski profesor iz Gorice. Prvič je dobil za hrabro vedenje pred sovražnikom pohvalno priznanje, drugič »Signum laudis« in sedaj, torej tretjič, vojaški zaslužni križec z vojno dekoracijo.

Osebna vest. Profesor na maribofski c. kr. gimnaziji, dr. Ivan Arnež, prideljen v službovanje c. kr. naučnemu ministrstvu, je bil s 1. januarjem pomaknjen v VIII. činovni razred.

Za dijake južnih pokrajin, začasno sprejete na državno realko v Mariboru. Na ukrepe deželnega odbora goriškega je c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje s svojim odlokom z dne 27. decembra 1915, št. 37.948, odločilo sledeče: Uvažuje navedene razloge, dovoljuje ministrstvo za

uk in bogočastje, da tisti dijaki, ki so se začasno sprejeli v šolskem letu 1915/16 na državno realko v Mariboru in ki so bili obiskovali leta 1914/15 kako realko južnih kronovin, ki na njej ni uvedena angleščina kot obvezen predmet, nadaljuje v tekočem letu svoje študije na državni realki v Mariboru po učenem načrtu, ki je veljal v njihovem učnem kraju na enakem zavodu z nemškimi učnim jezikom in da torej obdrže kot obvezen predmet namesto angleščine slovenski, oziroma italijanski ali pa kak drug jezik, ki so se ga učili obilgato. — Iz teh predmetov bodo morali dotični dijaki polagati semestralne, oziroma letne izkušnje.

Prof. dr. Dolinšek. Lani se je raznesla vest, da je padel na severnem bojišču dr. Edvard Dolinšek, rezervni poročnik, profesor v Gorici in poprej v Celju. Sedaj je pa dobil njegov oče preko švedskega »Rdečega križa« poročilo, da se nahaja dr. Dolinšek v ruskem ujetništvu, in sicer v kraju Karakala, ki leži blizu perzijske meje. Od dr. Dolinška ni bilo od zadnjih dni avgusta 1914 pa do sedaj nobenega glasu. Uradoma so glede njega najprej poročali, da je padel, kasneje pa so poročali, da ga pogrešajo.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo je imelo svoje glavno zborovanje dne 6. januarja t. l. v Gornjem gradu. Po presrčnem pozdravu tovariša predsednika, ki je želel vsem srečno in veselo novo leto ter toplo priporočal naročitev »Učit. Tovariša«, »Popotnika«, »Zvončka« in »Slov. Šol. Matice«, prečita tovarišica tajnica Nežika Pirčeva svoje poročilo v občno zadovoljnost, kakor tudi tov. Burdian svoje poročilo o stanju blagajnice. Predsednik se v imenu društva zahvali obema za obilen trud, ter se poslednjemu po reviziji računa podeli absolutorij. Nato so se vršile volitve novega odbora, ki pa niso prinesle nič novega, ker je na predlog tov. Bizjaka bil soglasno izvoljen stari odbor, akoravno se je predsednik branil — že zaradi svoje starosti — prevzeti zopet ta posel. Odbor obstoji iz sledečih članov: predsednik Ivan Kelc v Novi Štifti; namestnik Josip Trčak pri Sv. Frančišku; blagajnik Ivan Burgian v Šmartnem; tajnica Nežika Pirčeva pri Sv. Frančišku; odbornika Josip Bizjak v Bočni in Josip Korbau v Gor. gradu.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj objavlja v nastopnem statistiko učiteljev-vojakov iz ormoškega okraja po stanju koncem leta 1915.

A. V začetku vojne vpoklicani učitelji-vojaki:

1. Serajnik Domicijan, definitivni učitelj na ormoški okoliški šoli, mobiliziran v začetku vojne kot črnovojniki. 8. avgusta 1914 zaradi bolezni na srcu začasno odposlan na dopust. 21. septembra 1914 pri superarbitraciji spoznan za nesposobnega za orožje, a sposobnega za pisarniške posle. 11. decembra 1914 vnovi vpoklican v vojaško službo v rezervno bolnico v Celju. 4. marca 1915 prestavljen v rezervno bolnico v Ptuj, kjer je avanziral do desetnika. 26. oktobra 1915 oproščen črnovojniške službe na nedoločen čas.

2. Rosina Adolf, definitivni učitelj na ormoški okoliški šoli, mobiliziran v začetku vojne kot črnovojniki. Najprej prideljen pohodnemu bataljonu, potem gorski brigadi, kjer je postal računski podčastnik. Od 23. maja 1915 na jugozapadnem bojišču. Od 18. novembra 1915 zaradi živčne obnemoglosti v bolnici.

3. Najžer Ivan, definitivni učitelj v Središču, mobiliziran v začetku vojne, nadporočnik (k. k. Landsturm-Wachb. Triest). Po nesreči bil v pisarni v nogo ustreljen in sedaj v bolnici.

4. Muzek Ludovik, definitivni učitelj v Središču, mobiliziran v začetku vojne, sedaj kadetni aspirant na italijanskem bojišču.

5. Košar Robert, definitivni učitelj pri Sv. Bolfenku, mobiliziran v začetku vojne. V vojaški službi pri k. k. Eisenbahn-Verköstigung-Station na Pragerskem. Dobil vojaško pohvalo.

6. Šijanec Ludovik, nadučitelj pri Svetinjah, mobiliziran v začetku vojne. Tekom 15mesečne vojne službe postal črnovojni desetnik. 23. novembra 1915 oproščen vojaške službe zaradi bolezni, dobljene na severnem bojišču.

7. Vertot Ivan, nadučitelj na Runeču, mobiliziran v začetku vojne, postal črnovojni desetnik. 20. aprila 1915 začasno oproščen vojaške službe.

8. Žolnir Ivan, nadučitelj pri Veliki Nedelji (imenovan nadučiteljem v Ptuj-okolico), mobiliziran v začetku vojne kot črnovojniki ter je dosegel šaržo narednika.

B. Pozneje vpoklicani učitelji-vojaki:

1. Porekar Anton, nadučitelj na Humu, vpoklican v vojno službo 21. maja 1915, potem nekaj časa na dopustu. Zdej c. kr. črnovojni častnik in od 1. septembra 1915 začasni poveljnik 3. stotnije c. kr. prostovoljnih strelcev.

2. Čokl Ignacij, definitivni učitelj na Runeču, vpoklican 15. februarja 1915. Kadetni aspirant, sedaj na severnem bojišču.

3. Poplatnik Franc, definitivni učitelj pri Sv. Tomažu, vpoklican 16. februarja 1915 kot črnovojni enoletni prostovoljec, postal desetnik. 6. oktobra 1915 oproščen vojaške službe na nedoločen čas.

4. Belšak Ludovik, provizorični učitelj pri Sv. Tomažu, vpoklican 21. junija 1915 kot enoletni prostovoljec. Služi v Mariboru pri telefonskem oddelku.

5. Rakuša Rudolf, provizorični učitelj pri Sv. Lenartu, vpoklican 21. junija 1915 kot enoletni prostovoljec. Postal desetnik. Jeseni 1915 začasno vojaške službe oproščen.

6. Preindl Jakob, definitivni učitelj in začasni šolski vodja pri Veliki Nedelji, vpoklican 15. maja 1915 kot črnovojniški enoletni prostovoljec. 23. oktobra 1915 za nedoločen čas oproščen vojaške službe.

Kranjske vesti.

— **Z zadnje seje občinskega sveta ljubljanskega.** Po poročilu občinskega svetnika tovariša Ant. Likozarja se zviša »Elizabetni otroški bolnici« podpora od 1500 K na 2000 K, »Slovenskemu planinskemu društvu« pa se dovoli običajna podpora 1000 K in enkratna izredna podpora 500 K. — Občinski svetnik Smole poroča o prošnji kuratorija »Slovenske trgovske šole« za izplačilo leta 1908. sklenjene letne subvencije za leta 1914, 1915 in 1916 po 1000 K. Izplača naj se ta subvencija za leto 1915 in 1916, za leto 1914 pa ne nakaže, ker je bil deželni odbor ta znesek že nakazal v svoječasnem izplačilu 4000 K. Proračun se vzame na znanje. Sprejeto.

— **Darila v naravi.** Nabiralnici v Ljubljani so poslali: ljudska šola v Nadanem selu pri St. Petru na Krasu 1 zabojev kavčukovih odpadkov in čunj; tvorniška ljudska šola v Goričanih pri Medvodah 1 vrečo malinovega listja; ljudska šola v Motniku pri Kamniku 1 vrečo posušenega sadja; krajni šolski svet na Mirni, okraj Rudolfovo, 3 srajce, 11 hlač, 5 spodnjih jopic, 1 par naramnic, 1 binokelj, 1 kučmo, 3 pare črevljaric; ljudska šola v Katincih 1 zavoj slamnica.

— **Umrla je v Velesovem** pri Kranju dobra in skrbna slovenska žena, gospa Marija Krulčeva, v 83. letu svoje dobe, mati tovariša Ivana Krulca, c. kr. vadniškega učitelja v Ljubljani. Bodi ji ohranjen blag spomin! — Tovarišu Krulcu naše iskreno sožalje!

— **Iz ljudskošolske službe.** Suplentinja Hermina Kobalova je imenovana za provizorično učiteljico na ljudski šoli v Podlipi. — Zaradi bolezni na dopustu se nahajajočega nadučitelja Jožefa Reich bo nadomestovala na ljudski šoli v Dolu absovirana učiteljska kandidatinja Štefanija Klovareva. — Absolvirana učiteljska kandidatinja Marija Povhova je imenovana za provizorično učiteljico na štirirazrednici v Boštanju. — Absolvirana učiteljska kandidatinja Ivana Deklevova je nameščena za suplentinjo na ljudski šoli v Radovici. — Suplentinje so postale poizkusne kandidatnje Katarina Punčuhova na ljudski šoli v Spodnjem Logatcu, Marcela Leystekova na ljudski šoli v Košani in Ana Tyllijeva na ljudski šoli v Črnomlju. — Ker je odšel nadučitelj Maks Koman v aktivno vojaško službo, je nameščena v Stranjah za suplentinjo Helena Fischerjeva. Izprašana učiteljica Marta Črešnikova je nameščena na nemški osemrazredni dekliški šoli v Ljubljani. V Planini je nameščena za suplentinjo Gabrijela Balančeva, ker je nadučitelj Ivan Vuga na dopustu. Istotam je nameščena za provizorično učiteljico Armelija Tirokova, ker je učiteljica Vuga-Kacačura umrla. — Bivša provizorična učiteljica Jospina Franke-tova je nameščena v Hrušici; namesto učitelja Frana Trošta, ki je na dopustu, je nameščena kandidatinja A. Sirkova za suplentinjo na isti šoli. Kandidatinja Frančiška Kunaverjeva je nameščena za suplentinjo v Polhovem gradu, kandidatinja Zlatka Gabrškova in Olga Vodiškova sta nameščeni kot suplentinji na Viču. Ker je odšel nadučitelj Vinko Robljek v aktivno vojaško službo, je nameščena v Podkraju za suplentinjo kandidatinja Marija Bolčič-nova, v Budanjah je nameščena kandida-